

**VEILIG
THUIS**

AMSTERDAM-
AMSTELLAND

Financieel misbruik bij ouderen

**Wat u als professional en/of
vrijwilliger moet weten**

Financieel misbruik bij ouderen

Wat u als professional en/of vrijwilliger moet weten

Naar schatting worden jaarlijks 200.000 ouderen boven de 65 jaar mishandeld. De verwachting is dat dit aantal de komende jaren zal stijgen. Mede door de vergrijzing en het feit dat ouderen steeds langer zelfstandig thuis blijven wonen.

Onder ouderenmishandeling valt bijvoorbeeld lichamelijke en psychische mishandeling, verwaarlozing en financiële uitbuiting. Er kan sprake zijn van moedwillige mishandeling of ontspoorde zorg.

Voorwoord

Ouder worden brengt een groot aantal veranderingen met zich mee. Bij het ouder worden kunnen denkvermogen en leervermogen afnemen. Ouderen vinden het vaak moeilijk om met de toenemende digitalisering om te gaan. Ze hebben vaak meer tijd nodig om informatie te verwerken of aan te leren.

Ook is het vaak moeilijk voor ouderen om afhankelijk te zijn van de steun van anderen. Zij voelen zich eerder onzeker en tot last, waardoor zij zich kunnen gaan terugtrekken en geen passende hulp durven te vragen.

Dit kan onder andere leiden tot het niet bespreekbaar maken van mishandeling of financieel misbruik.

Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland heeft een handreiking 'Aanpak financieelmisbruik bij ouderen' ontwikkeld in het kader van de jaarlijkse Internationale Dag tegen Ouderenmishandeling op 15 juni.

De handreiking is bedoeld voor professionals, vrijwilligers en anderen die werken met ouderen. In deze handreiking geven we informatie en tips over hoe u financiële zaken goed en veilig kunt regelen voor deze kwetsbare groep en op welke wijze u hen bescherming kunt bieden tegen misbruik.

Met veel genoegen bied ik u deze handreiking hierbij aan.

Benne Holwerda
Programma directeur

Inleiding

Dit is een boekje dat u handvatten kan geven over hoe u kunt handelen bij vermoedens van financieel misbruik bij ouderen. Een boekje voor professionals en vrijwilligers die werken met ouderen.

Op de volgende bladzijden leest u hoe u signalen van financieel misbruik bij de oudere kunt herkennen en ook bij de vermoedelijke pleger. U leest ook over de Meldcode, over Veilig Thuis en over de preventie van financieel misbruik. Dit geeft handvatten over hoe u in gesprek kan gaan met de oudere en welke tips u kunt geven ten aanzien van het gebruik van de bankpas, maar ook over wat bijvoorbeeld de notaris, bewindvoerder en curator kunnen betekenen.

Een boekje waarin u leest dat u door middel van het samenwerken met verschillende partners de oudere bewust kunt maken van de risico's en hem of haar kunt voorbereiden om financieel misbruik te voorkomen.

COLOFON

Met dank aan de samenwerkingspartners. **Tekst en redactie** Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland **Vormgeving** ZEPPA. **Uitgave** Veilig Thuis Amsterdam - Amstelland, Advies- en meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling, Valckenierstraat 5-7, 1018 XB Amsterdam, Tel 0800-2000. 020veiligthuis.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inleiding	4
Inhoudsopgave	5
1. Ouderenmishandeling	6
2. Financieel misbruik bij ouderen.....	8
3. De Meldcode en de rol van Veilig Thuis bij financieel misbruik	10
4. Gespreksvoering bij vermoedens van financieel misbruik	13
5. Financiële checklist	16
6. Voorkomen van financieel misbruik bij de oudere	22
7. Samenwerking met partners rondom financieel misbruik bij ouderen.....	27
8. Bronnen.....	29
Websites	32

1 — Ouderenmishandeling

Sommige ouderen sluiten - bewust of onbewust - de ogen voor misbruik. Loyaliteit, afhankelijkheid en schaamte spelen daarbij een belangrijke rol. Misbruik blijft dan ook vaak een verborgen probleem. Dit hoofdstuk gaat over ouderenmishandeling in het algemeen.

Wat is ouderenmishandeling en hoe vaak komt het voor?

Ouderenmishandeling is "al het handelen of het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid."

— Comijs 1996

Bij ouderenmishandeling is altijd sprake van opzet. Wanneer er geen sprake is van opzet maar de oudere wel schade ondervindt door overbelasting en/of onvermogen van de zorgverlener, dan spreekt men van ontspoorde zorg door verpleging, verzorgende of mantelzorger.

Situaties van ontspoorde zorg kunnen overgaan in ouderenmishandeling wanneer ondersteuning en hulp wordt afgewezen.

Uit onderzoek blijkt dat één op de 20 thuiswonende ouderen van 65 jaar en ouder ooit te maken krijgt met ouderenmishandeling. Op jaarbasis betekent dit dat 1 op de 50 ouderen met een vorm van ouderenmishandeling te maken krijgt.

Welke vormen van ouderenmishandeling zien we?

Er zijn verschillende vormen van ouderenmishandeling:

1. Lichamelijk geweld
2. Geestelijk geweld
3. Verwaarlozing
4. Seksueel misbruik
5. Financieel misbruik

Lichamelijk geweld is het toebrengen van verwondingen of pijn aan het lichaam.

Voorbeelden: slaan, schoppen, knijpen, vastbinden. Maar ook het geven van te weinig of teveel medicijnen.

Mogelijke signalen: blauwe plekken, botbreuken en sufheid.

Geestelijk geweld is het met opzet kwetsen of bedreigen.

Voorbeelden: schelden, manipuleren, pesten, opsluiten, isoleren van sociale contacten en dreigen met het toebrengen van letsel.

Mogelijke signalen: gedragsveranderingen, depressiviteit en angstklachten.

Verwaarlozing is het onthouden van de juiste zorg, van aandacht en/of ondersteuning.

Voorbeelden: onvoldoende verschooning (kleding en wonden) of onvoldoende eten en drinken.

Mogelijke signalen: onbehandelde doorligplekken, ondervoeding, slechte lichamelijke hygiëne, (onverantwoord) alleen laten en opsluiting.

Seksueel misbruik is al het gedrag en alle handelingen op seksueel gebied waartoe de oudere geen toestemming geeft.

Voorbeelden: seksueel getinte opmerkingen, aanrakingen en aanranding/verkrachting.

Mogelijke signalen: Blauwe plekken in genitaal gebied, bloed in ondergoed en geslachtsziekten.

Financieel misbruik is het ongeoorloofd gebruik maken van bezittingen van de oudere.

Dit document gaat over financieel misbruik.

2 — Financieel misbruik bij ouderen

Onderzoek uit 2018 laat zien dat financieel misbruik de meest gerapporteerde vorm van ouderenmishandeling is, gevolgd door psychische en lichamelijke mishandeling.

Financieel misbruik is het ongeoorloofd gebruik maken van bezittingen (geld en goederen) van een oudere door iemand uit de huiselijke kring. Het misbruik begint vaak klein, maar wordt vaak snel groter. Het kan ingegeven zijn door geldgebrek, schulden of verslaving. De familie kan van mening zijn dat zij recht heeft op geld en bezittingen en eigent deze zich toe.

Dit hoofdstuk gaat over de signalen, risicofactoren, de slachtoffers en plegers.

Welke signalen kunnen wijzen op financieel misbruik?

- Depressiviteit/angstig
- Onverzorgd en verwaarloosd huishouden
- Geen privacy in gesprek met verzorger/hulpverlener
- Onverklaarbare geldopnamen
- Betaalachterstand huur/energie
- Spullen of geld verdwijnen
- Schulden/schuldeisers
- Lege koelkast, geen eten in huis
- Gebrek aan (medische) voorzieningen

- Geen beschikking over eigen geld
- Gedwongen testamentwijziging

Welke ouderen lopen meer risico op financieel misbruik?

Slachtoffers zijn vaak alleenwonende ouderen met afhankelijkheid en beperkte kennis op administratief en financieel gebied. Vaak is er ook sprake van een fysieke, sociale of mentale beperking bij de oudere.

Risico lopende ouderen:

- Vrouwelijke weduwen
- Met hoge leeftijd
- Met een klein sociaal netwerk
- Demente ouderen of na een beroerte/ziekte
- Met een inwonend familielid
- Met een familielid of kennis met financiële problemen
- Met een familielid of kennis waarbij verslavings- of psychiatrische problematiek speelt
- Ouderen met veel geld/bezittingen/een eigen huis
- Kinderloze ouderen
- Ouderen met een PGB

Wie zijn de plegers van financieel misbruik?

De pleger is vaak een naaste familielid of een goede bekende. Soms is de pleger een plotselinge 'nieuwe vriend (-in)' die zich intensief gaat bezighouden met de oudere.

Ook beroepskrachten en vrijwilligers kunnen pleger zijn. Het misbruik kan bij de oudere thuis of in een (zorg-) instelling plaatsvinden.

De pleger kan:

- afhankelijk zijn van de oudere voor huisvesting of inkomen
- werkloos zijn of werk gerelateerde problemen hebben
- een naaste of familielid zijn met financiële problemen
- een naaste of familielid zijn met een verslaving
- familie die denkt recht te hebben op spullen of geld van de oudere
- iemand die doelbewust een kwetsbare oudere uitzoekt om deze uit te buiten
- een naaste die de boodschappen doet

Wat te doen als de pleger een beroepskracht is?

Wanneer een professional financieel misbruik door een collega of een vrijwilliger signaleert, heeft de professional een interne meldplicht. De professional zal dit moeten bespreken met de leidinggevende.

De leidinggevende heeft bij (vermoedens van) financieel misbruik een meldplicht bij de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ). Daartoe heeft de Inspectie een apart *Landelijk Meldpunt Zorg* ingesteld. Hier kunnen professionals, familie en ouderen melding doen van (vermoedelijke) ouderenmishandeling in de zorg. Iemand die misbruik vermoedt kan contact opnemen met het Meldpunt en vrijblijvend vragen stellen.

Zorginstellingen zijn verantwoordelijk voor het feit dat ouderen die afhankelijk zijn van hun zorgaanbod zich veilig voelen en veilig zijn. Zij kunnen de *Leidraad Veilig Zorgrelatie* volgen.

3 – De Meldcode en de rol van Veilig Thuis bij financieel misbruik

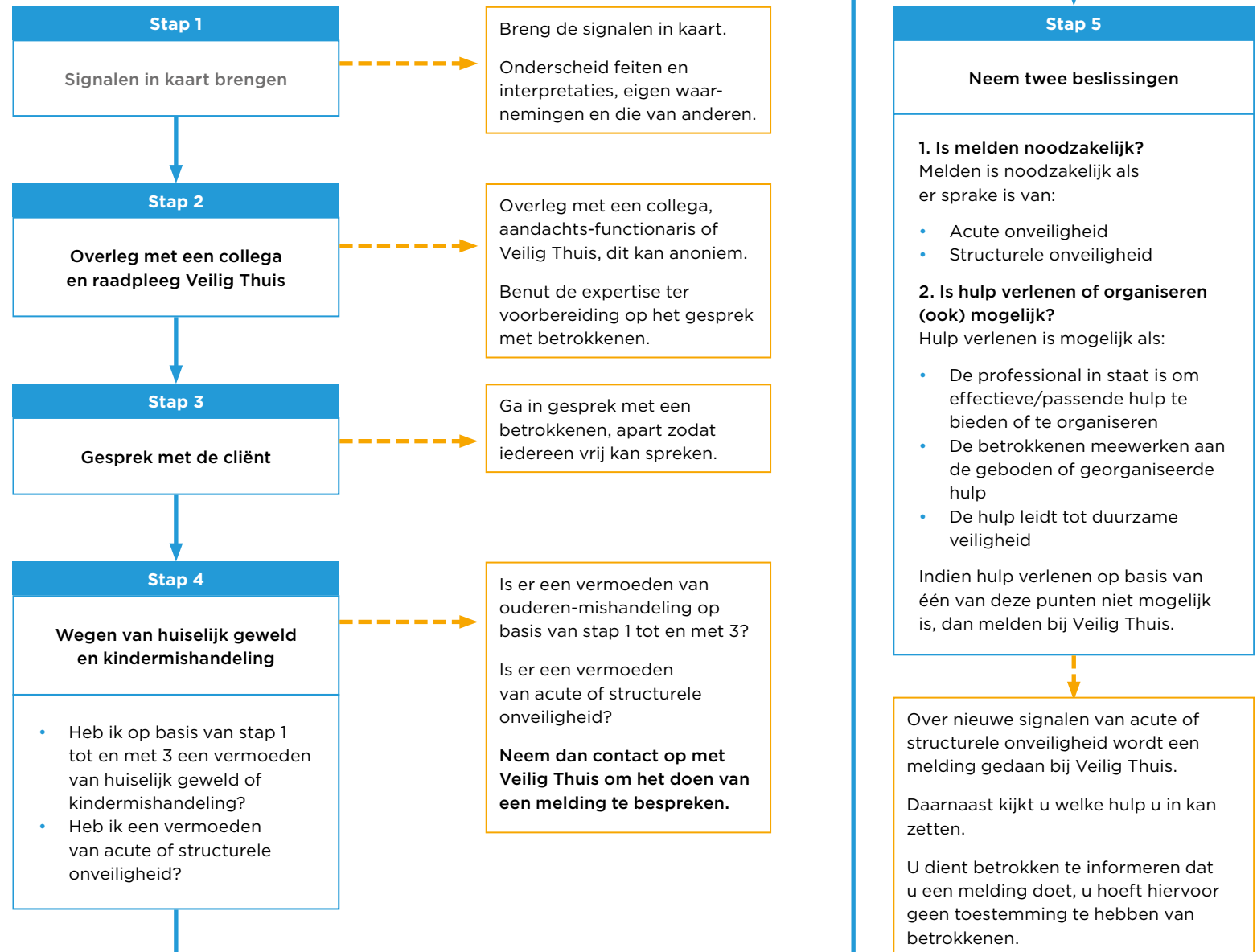
Financieel misbruik bij ouderen is een ingewikkeld probleem en vraagt om samenwerking met verschillende instanties. Dit hoofdstuk gaat over hoe te handelen bij financieel misbruik.

De Meldcode

Professionals die met ouderen werken vallen onder de Meldcode. Dit betekent dat bij signalen of vermoedens van financieel misbruik, de stappen van de Meldcode gevolgd moeten worden.

De Meldcode is een handelingsprotocol voor beroepskrachten. Zie ook: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode

Dit zijn de stappen die moeten worden gevolgd

Wat is Veilig Thuis?

Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland is het Advies- en Meldpunt voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld en kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Veilig Thuis adviseert, geeft voorlichting, onderzoekt, zet waar nodig vervolghulp in en monitort of de veiligheid duurzaam is geborgd.

Veilig Thuis werkt voor de doelgroep 9 maanden tot 100 jaar. Zowel burgers als professionals kunnen bij Veilig Thuis terecht. Veilig Thuis is 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar.

Welke wettelijke taken heeft Veilig Thuis?

- Advies geven
- Meldingen aannemen
- Onderzoek doen óf er sprake is van ouderenmishandeling
- (Indien nodig) vervolgstappen in gang zetten
- Terugkoppelen aan de melder

Bij het geven van een *advies* blijft het gezin/systeem anoniem voor Veilig Thuis.

Bij de advisering maakt Veilig Thuis een onderscheid tussen omstanders en professionals.

De adviesvrager krijgt advies over de stappen die hij/ zij kan nemen om de situatie van ouderenmishandeling te doorbreken en de veiligheid te herstellen.

Veilig Thuis neemt een *melding* aan en legt deze vast in het registratiesysteem.

Veilig Thuis neemt *contact op met de direct betrokkenen* om een beeld van de actuele veiligheid van alle directbetrokkenen te krijgen en van de mogelijkheden voor het herstellen van de directe veiligheid.

Veilig Thuis doet *onderzoek* om de gemelde vermoedens van ouderenmishandeling te bevestigen of te weerleggen. Daarna worden veiligheidsvoorwaarden opgesteld en vervolghulp ingezet.

Veilig Thuis *koppelt terug* aan de melder en aan de directbetrokkenen.

4 – Gespreksvoering bij vermoedens van financieel misbruik

Voor ouderen is praten over financieel misbruik een behoorlijke drempel. Loyaliteits- en afhankelijkheidsgevoelens spelen daarbij een grote rol. In dit hoofdstuk worden een aantal gesprekstips gegeven.

Hoe bereid ik mij voor op het gesprek?

Om in gesprek te gaan met de oudere over financieel misbruik is het belangrijk om te beseffen dat dit waarschijnlijk de eerste keer is dat er over het misbruik gesproken wordt.

- Zet voor jezelf de feiten op papier
- Bepaal het doel van je gesprek
- Neem de tijd voor het gesprek

Wat is belangrijk tijdens het gesprek met de oudere?

Ouderen hebben veel tijd nodig om informatie op te nemen en te verwerken. Daardoor gaat spreken vaak langzamer. In gesprek met ouderen is het van belang om op te letten dat we ons eigen spreektempo aanpassen. Hieronder nog meer tips:

- Maak het gesprek niet te zwaar.
- Wees jezelf en vergeet niet dat lachen mag.
- Respecteer de grenzen, dwing ouderen niet tot praten.

- Bespreek feiten en gedrag en vraag of de oudere dit herkent.
- Vraag door over de situatie.
- Vraag of er mensen op de hoogte zijn én zo ja wie.
- Vraag wat de oudere zelf wil.
- Neem de maatschappelijke norm als uitgangspunt.
- Bespreek dat de situatie kan veranderen.
- Maak afspraken voor het vervolg, wees duidelijk over wat er gaat gebeuren en geef de oudere zoveel mogelijk regie.
- Geheimhouding kun je niet beloven. Wel dat je niets doet voor dit met de oudere te bespreken.

Gespreksvaardigheden

- Luisteren
- Samenvatten (Heb ik het goed begrepen dat...?)
- Doorvragen (Hoe vond u dat? Wie was er nog meer bij? Hoe voelde u zich toen? Hoe ging dat precies?)
- Open vragen hebben de voorkeur

boven gesloten vragen. (Dus niet: Is dat vaker gebeurd? Wilde u dat ook? Weet u hoe het komt?)

Hoe ga ik in gesprek met de vermoedelijke pleger?

De pleger kan ervaren dat het goed is dat er (eindelijk) over de situatie wordt gesproken. Of de pleger kan zich schamen vanwege het feit dat het zo uit de hand is gelopen.

- Bespreek je zorgen ten aanzien van de oudere en benoem de feiten.
- Vraag of pleger de zorgen deelt en vraag door.
- Neem een open/uitnodigende en geen veroordelende houding aan.
- Wees duidelijk over je vermoedens en benoem financieel misbruik als een vorm van ouderenmis-handeling, een strafbaar feit dat gestopt moet worden.
- Zorg ervoor dat je het misbruik afwijst en niet de persoon.
- Nodig uit tot een gezamenlijke oplossing. Bespreek of de pleger open staat voor het doorbreken van de situatie.
- Maak afspraken voor het vervolg, wees duidelijk over wat er gaat gebeuren.

5 – Financiële checklist

Deze financiële checklist is gemaakt om samen met de oudere te kunnen bekijken hoe de financiën geregeld kunnen worden als hij/zij dit zelf niet meer kan. Zo kunnen problemen met betrekking tot financieel misbruik in de toekomst worden voorkomen.

De vragen geven inzicht in wat al geregeld is en welke zaken aanvullend geregeld kunnen worden. Zaken kunnen al dan niet in overleg met de naasten, de bank of een notaris vastgelegd worden.

Zicht op inkomsten en uitgaven, bezittingen en schulden

Hebt u een overzicht van uw inkomsten en uitgaven?	ja/nee
Ontvangt u toeslagen van de Belastingdienst?	ja/nee
Bewaart u uw financiële administratie in mappen?	ja/nee
Hebt u een aparte map voor uw verzekeringspapieren?	ja/nee
Weet u wat u per maand vrij te besteden hebt?	ja/nee
Heeft uw partner inzicht in uw financiën?	ja/nee
Ontvangt u een persoonsgebonden budget (PGB)?	ja/nee

Wie zijn uw belangrijkste zorgverleners?

Naam instantie contactpersoon:

Zicht op inkomsten en uitgaven, bezittingen en schulden

Hebt u iemand gemachtigd voor uw (spaar-)rekening(en)?	ja/nee
--	--------

Zo ja, wie is/zijn gemachtigd?

Naam:

Telefoonnummer:

Betaalt u de vaste lasten via automatisch incasso?	ja/nee
--	--------

Zo ja, welke betalingen gaan via automatische incasso?

Regelt u zelf de belastingaangiften?	ja/nee
--------------------------------------	--------

Zo nee, wie helpt u hierbij?

Naam:

Telefoonnummer:

Levenstestament en nalatenschap

Hebt u een levenstestament opgemaakt voor uw financiën voor als u daartoe (tijdelijk) niet in staat bent?	ja/nee
---	--------

Hebt u een testament op laten maken?	ja/nee
--------------------------------------	--------

Hebt u een uitvaartpolis of spaargeld voor de uitvaart?	ja/nee
---	--------

Indien u een uitvaartpolis heeft, bij welke uitvaartmaatschappij?

Naam:

Telefoonnummer:

Hebt u afspraken gemaakt met uw kinderen en/of kleinkinderen over (jaarlijkse) schenkingen?	ja/nee
---	--------

Zo ja, staan deze afspraken op papier, om latere discussies te voorkomen?	ja/nee
---	--------

Hebt u waardevolle bezittingen?	ja/nee
---------------------------------	--------

Betrokkenheid van anderen: pinnen, (internet)bankieren en belastingaangiften

Krijgt u hulp bij uw bankzaken, bij acceptgiro's en/of internetbankieren?

ja/nee

Zo ja, van wie ontvangt u deze hulp?

Naam:

Telefoonnummer:

Laat u iemand anders wel eens voor u pinnen?

ja/nee

Zo ja, wie beschikt er over uw pincode?

Naam:

Telefoonnummer:

Hebt u een 'en/of-rekening'?

ja/nee

Zo ja, met wie hebt u de rekening?

Naam:

Telefoonnummer:

Betrokkenheid van anderen: pinnen, (internet)bankieren en belastingaangiften

Hebt u iemand een machtiging gegeven voor uw bankrekeningen?

ja/nee

Zo ja, wie hebt u gemachtigd?

Naam:

Telefoonnummer:

Wat verder nog belangrijk is:

-
-
-
-

6 — Voorkomen van financieel misbruik bij de oudere

Voorkomen is beter dan genezen. Om misbruik te voorkomen is het verstandig om het beheer van financiële zaken te regelen wanneer de oudere nog vitaal en wilsbekwaam is.

Indien je bij een oudere bepaalde beperkingen constateert, kun je de oudere wijzen op een aantal mogelijkheden om het één en ander financieel te regelen. Als de oudere niet meer wilsbekwaam blijkt, regel dan toezicht, bescherming of vertegenwoordiging. Dit hoofdstuk gaat hierover.

Wat kan het sociaal loket betekenen?

Het sociaal loket van de gemeente kan de oudere ondersteunen om zelfstandig financiële zaken te blijven regelen en om een budgetcursus aan te vragen. Wanneer een oudere een uitkering heeft kan de inkomensconsulent ondersteunen.

Wat kan de bank betekenen?

Banken bieden een aantal hulpmiddelen om zelfstandig bankieren - ondanks beperkingen - vol te houden. De meeste banken hebben speciaal voor ouderen ontwikkelde dienstverlening en producten.

Tips voor de oudere om veilig te pinnen

- Bewaar uw pinpas op een veilige plek.
- Geef uw pincode niet aan anderen.
- Bewaar de pincode niet op een briefje bij uw bankpas.
- Kijk om u heen of er niemand te dichtbij staat tijdens het pinnen.
- Is dat wel het geval, ga dan op een ander moment pinnen.
- Houd uw hand boven het intypen van de cijfers van de pincode.
- Laat u niet afleiden, ook niet als iemand iets vraagt.
- Laat u niet door vreemden helpen bij het pinnen.
- Tel uw geld niet opvallend na.
- Controleer uw bankafschrift.

Sprekende geldautomaat

Als de oudere moeite heeft met het lezen van informatie op het beeldscherm of de toetsen niet meer kan onderscheiden, dan kan er gebruik worden gemaakt van de sprekende geldautomaat. Deze geldautomaat heeft een telefoonhoorn.

Een sprekende computer helpt de oudere stap voor stap verder.

CardPuller

Een handig apparaatje waarmee de oudere de pinpas makkelijker uit de geldautomaat kan halen.

Servicepas

Wanneer de oudere niet zelfstandig gebruik kan maken van een geldautomaat, maar wel zelfstandig naar een bankkantoor kan komen, dan kan er gebruik worden gemaakt van een servicepas. Eén van de bankmedewerkers pinst dan geld met de servicepas.

Pinonthefing

Wanneer de oudere moeite heeft met het onthouden van de pincode, maar deze nog wel mobiel is, dan kan de bank de pas zo instellen dat er geen pincode gebruikt hoeft te worden bij het opnemen van geld op het kantoor.

Bezorgservice

Sommige banken hebben een bezorgservice: contant geld wordt bij de klant thuisbezorgd.

Internetbankieren

Indien de oudere een computer heeft, dan kan deze thuis internetbankieren en online de bankzaken regelen. Om in te loggen is soms een Digipas nodig. Voor de oudere met slecht zicht

of met een motorische beperking, is er een Digipas met extra grote knoppen en een groot scherm. Er zijn ook banken met een sprekende Digipas.

Banken hebben online informatie om ouderen stap voor stap met internetbankieren om te leren gaan.

Er zijn ook cursussen voor ouderen om te leren internetbankieren.

Tips voor veilig internetbankieren

- Banken vragen nooit om de persoonlijke inlogcode, ook niet via de telefoon.
- Ga via de website naar internetbankieren, nooit via een link via uw email.
- Let op het slotje boven in de adresbalk.

Papieren bankafschriften

Op aanvraag kunnen banken tweewekelijks bankafschriften toe sturen. Zo houdt de oudere zicht op inkomsten en uitgaven.

Zakgeldrekening/ boodschappenrekening

Wanneer de oudere niet geholpen is met bovenstaande hulpmiddelen en voor het opnemen van contanten afhankelijk is van de mantelzorger, kan een aparte zakgeldrekening/

boodschappenrekening het risico van misbruik voorkomen. Op deze rekening kan automatisch door de bank een bedrag gestort worden. De mantelzorger beschikt over de pinpas en pincode van deze rekening en voorziet de oudere van contant geld.

Machtigen

De oudere kan een bekende machtigen om de bankzaken te regelen. De mantelzorger doet bijvoorbeeld de overboekingen of betalingen. De oudere kan zelf de rekeningafschriften blijven ontvangen. De gemachtigde kan nooit iemand anders machtigen; dat kan alleen de oudere zelf. Het is handig als een tweede persoon toezicht heeft op de transacties om eventueel misbruik te voorkomen.

De oudere en de te machtigen persoon moeten hiervoor samen naar de bank en beiden dienen een geldig identiteitsbewijs te overleggen. Indien er een machtiging wordt afgegeven, dan is alleen de betaalrekening zichtbaar en niet de spaarrekening.

Let op: open geen en/of-rekening, zo wordt de ander ook eigenaar van de hele rekening. Beter is om een volmacht te geven, waarbij de gevolmachtigde een eigen pasje krijgt.

Volmacht/machtiging

Een volmacht of machtiging is een schriftelijk bewijs waarmee de oudere iemand het recht geeft om namens de oudere de bankzaken te regelen.

Dit kan zoals bovenstaand bij de bank, maar ook bij de notaris. De oudere kiest zelf wie hij/zij gemachtigd wil hebben, bijvoorbeeld de partner of een kind. Hierbij is het advies om altijd een toezichthouder aan te wijzen. De bankvolmacht vervalt wanneer iemand wilsonbekwaam wordt.

Budgetbeheer

Een budgetbeheerder kan de financiën van de oudere overnemen. Het inkomen, de AOW of het pensioen gaat naar de budgetbeheerder die elke maand de rekeningen betaalt. De oudere krijgt dan een maandelijks bedrag om vrij te besteden.

Wat kan de notaris betekenen?

Notarissen zijn alert op het signaleren van financieel misbruik. Zij hebben een eigen stappenplan (omdat zij niet onder de Meldcode vallen). De notaris kan zonder schending van de geheimhoudingsplicht een melding doen van vermoedens van financieel misbruik bij Veilig Thuis.

Testament

Een notaris moet zich er altijd van overtuigen of iemand wel in staat is om zijn/haar wil te bepalen. Kan de persoon rechtshandelingen verrichten uit vrije wil waarbij hij/zij zich bewust is van de gevolgen? Een rechtshandeling kan van alles zijn (dagelijkse boodschappen, het kopen van een huis, een huwelijk, het tekenen van

een testament). Heeft een notaris hier twijfels over, dan moet deze eerst een onderzoek doen naar de wilsbekwaamheid. Dit kan door een verklaring van een arts te vragen.

Regel indien nodig toezicht of vertegenwoordiging. Als een oudere niet wilsbekwaam is, betekent dit niet dat de oudere willoos is. Betrek de oudere dan ook zoveel mogelijk bij het maken van keuzes en nemen van beslissingen.

Levenstestament

Indien de volmacht voor de rest van het leven is, dan is een levenstestament geschikt.

In het levenstestament kunnen ouderen hun keuzes en wensen vastleggen voor als zij zelf niet meer kunnen handelen. Bijvoorbeeld bij een ziekenhuisopname of dementie. De oudere kan zelf bepalen wie besluiten over hem of haar mag nemen.

Welke beschermingsmaatregel kan worden ingezet?

Mentorschap, bewind en curatele zijn maatregelen voor mensen die onvoldoende voor zichzelf kunnen zorgen. De maatregelen dienen ter bescherming tegen mensen die misbruik willen maken van de situatie van de oudere.

Zie de brochure *curatele, bewind en mentorschap* op rijksoverheid.nl.

Bewindvoering

Wanneer een oudere niet voor zijn of haar eigen administratie en financiën kan zorgen, dan kan deze een bewindvoerder laten aanstellen die de financiële en materiele zaken kan behartigen (niet over zorg en welzijn zaken). Dit kan iemand uit de familie zijn of een professionele bewindvoerder. Deze beheert de inkomsten en zorgt dat de vaste lasten op tijd worden betaald.

Beslissingen worden door de bewindvoerder en de oudere samen genomen, waarbij de bewindvoerder eindverantwoordelijk is.

De bewindvoerder wordt aangesteld en gecontroleerd door de kantonrechter. De behandeling van een aanvraag om een bewindvoerder aan te stellen duurt ongeveer acht weken. Voor meer informatie zie de branchevereniging bewindvoerders: bpbi.nl

Ouderen die alleen AOW ontvangen kunnen voor Bijzondere Bijstand in aanmerking komen.

Mentorschap

Mentorschap is voor mensen die niet meer kunnen opkomen voor hun persoonlijke belangen op het gebied van verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding (dus dit betreft geen geld en goederen). De mentor neemt zoveel mogelijk samen met de cliënt beslissingen. Een familielid of bekende kan als mentor worden benoemd.

Is dat niet mogelijk, dan kan een vrijwillige of beroepsmatige mentor worden benoemd.

Zie ook: mentorschapamsterdam.nl, mentorschap.nl of branchevereniging mentoren: www.nbpm.nl.

Curatele

Curatele is een bundeling van mentorschap- en bewindvoerders-taken. De curator behartigt de belangen van de betrokkene op het gebied van financiën, bezittingen, verzorging, behandeling en begeleiding. Dit kan een familielid of professional zijn. Iemand die onder curatele is gesteld verliest zijn of haar handelingsbe-kwaamheid en mag dus niet zonder de toestemming van de curator zelf-standig rechtshandelingen verrichten.

De bewindvoerder, de mentor en de curator worden door de kanton-rechter benoemd en moeten verant-woording afleggen aan de kanton-rechter.

Als er om curatele wordt verzocht en de oudere moet ook tijdens de procedure al beschermd worden, kan bij wijze van spoedmaatregel provisioneel bewind worden aan-gevraagd. Dit is een tijdelijke maat-regel in afwachting van de definitieve beslissing over de curatele.

Meer informatie over bewind, mentorschap en curatele is te vinden op de rijksoverheid.nl of rechtspraak.nl.

7 – Samenwerking met partners rondom financieel misbruik bij ouderen

Om de samenwerking en afstemming tussen verschillende professionele partners beter te laten verlopen, is een regisseur of zorgcoördinator belangrijk. Deze zet in op de samenwerking en hulp voor alle betrokkenen.

De regisseur maakt een plan om financieel misbruik te stoppen. In het plan is aandacht voor veiligheid, net-werkversterking, herstel van relaties en de inzet van toezicht of vertegen-woordiging.

Wie doet wat?

WMO Loket

Ouderen kunnen zelf bij het WMO loket van de gemeente terecht voor vragen rondom voorzieningen en on-dersteuning op het gebied van zorg, wonen en welzijn.

Maatschappelijk werk

Het maatschappelijk werk heeft bepaalde diensten om de ouderen te helpen bij de administratie en financiën. Bijvoorbeeld: financiële dienstver-lening, thuisadministratie en financiële administratie.

Wijkteams

De medewerkers van een wijkteam, bijvoorbeeld wijkverpleegkundigen,

verzorgenden, thuisbegeleiders of huishoudelijke medewerkers komen bij de oudere op huisbezoek. Deze gaan met de oudere en het netwerk van de ouderen in gesprek om te kijken wat nodig is. De medewerker van het wijkteam is in de meeste gevallen ook de regisseur of zorgcoördinator.

Ouderenadviseurs

Ouderadviseurs zijn gespecialiseerde maatschappelijk werkers die werken vanuit de wijkteams, Samen doen teams of de maatschappelijk werk organisatie. De ouderenadviseur begeleidt ouderen die door het ouder worden problemen ervaren met bij-voorbeeld relaties of financiën.

Huisarts

De huisarts heeft een zorgplicht als het gaat om ouderen mishandeling. De zorgplicht brengt met zich mee dat de arts stappen moet zetten bij vermoedens van misbruik. De huisarts is vaak de eerste aanspreekpersoon en werkt vaak samen met andere art-sen en praktijk ondersteuners.

Praktijkondersteuner van de huisarts

Bij sommige huisartspraktijken is er ook een praktijkondersteuner (POH) ouderenzorg werkzaam. Deze biedt zorg aan ouderen. De POH voert gesprekken over de leefsituatie en de sociale omstandigheden van de oudere.

Casemanagers dementie

Mensen met dementie en hun naasten hebben recht op een casemanager dementie. Zij begeleiden de oudere en ook zijn of haar netwerk na de diagnose dementie.

Ouderenbonden

Er zijn diverse ouderenbonden. Afhankelijk van de organisatie en doelstelling bestaan de diensten van de bonden onder andere uit hulp bij het invullen van formulieren.

Politie

De politie signaleert en doet onderzoek naar strafbare feiten. De politie heeft financieel rechercheurs die onderzoek kunnen doen bij financieel misbruik. Op de site van politie staan tips voor ouderen: Tips Senioren en Veiligheid.

Lokale Alliantie financieel misbruik

Financieel misbruik kan alleen worden opgelost door samen te werken. Rondom financieel misbruik zijn er organisaties bezig om de aanpak van financieel misbruik te verbeteren. Zo zijn - en worden - er Lokale Allianties gestart onder de titel: 'Financieel veilig ouder worden'. Deze allianties hebben tot doel om bewustwording en kennis te vergroten en kortere lijnen tussen organisaties te creëren. Dit doen ze onder andere door middel van casuïstiek bespreking.

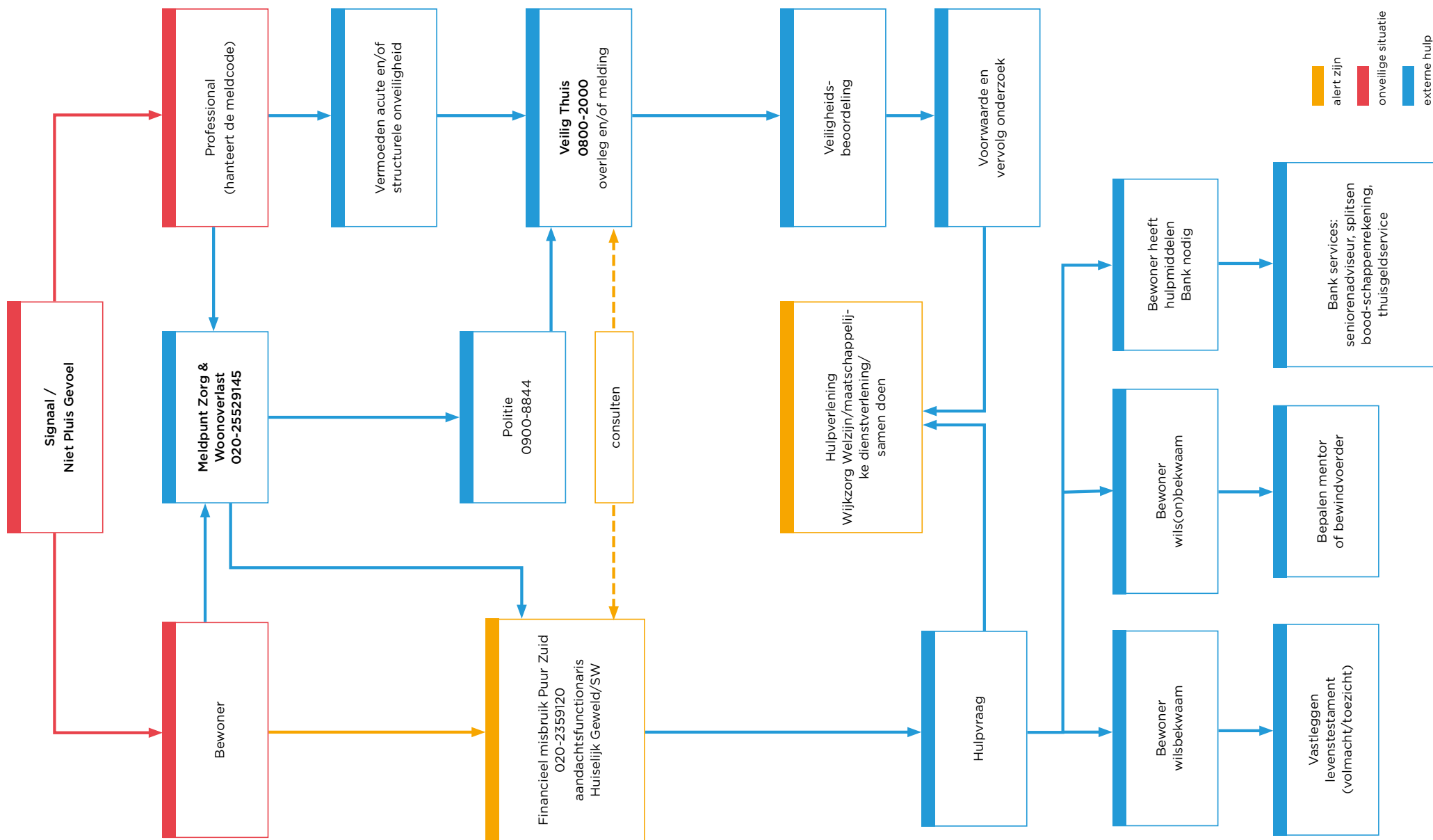
De Lokale Alliantie is een lokaal samenwerkingsverband waarin o.a. de gemeente, politie, banken, notarissen, Veilig Thuis, sociale wijkteams, bewindvoerders en mentoren participeren. Zie ook: financieelveilig-ouderworden.com

Hoe ziet de samenwerking er in Amsterdam Zuid uit?

In Amsterdam Zuid is een routeschema voor professionals ontwikkeld over het omgaan met financieel misbruik. Bij de maatschappelijk werkinstelling maken aandacht functionarissen ouderenmishandeling een plan wanneer er sprake is van financieel misbruik. Zij hebben korte lijnen met de betrokken instanties. Deze maatschappelijk werkers zitten ook in de kerngroep Lokale Alliantie.

8 – Bronnen

1. **Handreiking Ouderenmishandeling voor de Veilig-Thuisorganisatie**
Versie 1.0, april 2019
2. **Wegwijzer Veilig financieel ouder worden**
Veilig Thuis GGD Gelderland Zuid, 2017
3. **Puzzelboekje Financiën in eigen hand**
Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland
4. **Doe de financiële check**
Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond
5. **Financieel misbruikt worden HET KAN IEDEEN OVERKOMEN!**
Hooimeijer & Roel Smit
6. **Handelingsprotocol Veilig Thuis 201**
Veilig Thuis Landelijk netwerk
7. **Checklist voor ouderen ten behoeve van het voorkomen van financiële uitbuiting, Herken financiële uitbuiting van ouderen, Veilig financieel ouder worden**
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in samenwerking met de Brede Alliantie
8. **Handboek Goed Geregeld**
Stichting Humanitas/GGD Rotterdam Rijnmond
9. **Samen bankieren**
Rabobank
10. **Wie geeft u het vertrouwen?**
KNB Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
11. **Brochure curatele, bewind en mentorschap**
Rijksoverheid
12. **Handreiking voor de aanpak van financieel misbruik van ouderen**
Veilig Thuis Hollands Midden
13. **Kernteam Lokale Alliantie Veilig financieel ouder worden Amsterdam Zuid**

█ alert zijn
█ onveilige situatie
█ externe hulp

Websites

- aanpak-ouderenmishandeling.nl/kennisbank
- veiligbankieren.nl
- goedvertegenwoordigd.nl
- rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode
- financieelveiligouderworden.com
- politie.nl/themas/senioren-en-veiligheid.html
- mentorschap.nl
- rechtspraak.nl
- bpbi.nl
Landelijk Meldpunt Zorg / Leidraad Veilig Zorgrelatie
- mentorschapamsterdam.nl
- mentorschap.nl
- nbpm.nl
- notaris.nl/levenstestament

Bel gratis 24 uur per dag
7 dagen per week

0800-2000

of kijk op

020veiligthuis.nl